

11.12.2015

Dnrot 1899/2/15 ja 1930/4/15

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Ulla-Maija Lindström

HELSINGIN ENNAKKOÄÄNESTYSPAIKKOJEN ESTEETTÖMYYS

1

ASIA

Määräsin kaksi eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiestä suorittamaan 14.4.2015 ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen satunnaisesti valituissa eduskuntavaalien 2015 ennakkoäänestyspaikoissa. Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää ennakkoäänestyspaikkojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä tilojen yleistä järjestystä ja äänestystapahtuman sujuvuutta. Tarkastuksessa todetut havainnot ja sovellettavat oikeusohjeet ovat tämän päätöksen liitteenä olevassa tarkastuskertomuksessa (dnro 1802/3/15).

Helsingissä tarkastettavia ennakkoäänestyspaikkoja olivat Kruununhaan Posti, Rauhankatu 10, 00170 Helsinki, ja Pihlajamäen nuorisotalo, Moreenikatu 2, 00710 Helsinki. Tarkastuksesta laaditussa pöytäkirjassa todettiin näiden tilojen osalta muun ohella seuraavan. Kruununhaan posti on kivijalkaliike, johon oli kaksi korkeaa porrasta. Pyörätuolia käyttävän henkilön oli täysin mahdotonta päästä omatoimisesti tiloihin äänestämään. Pihlajamäen nuorisotalon ulko-oven edessä oli noin seitsemän senttimetriä korkea kynnyks ja ulko-ovi oli raskas avata. Tuulikaappi oli ahdas ja sen matto oli hankala pyörätuolia käyttävälle. Erillisessä äänestystilassa oli yksi äänestyskoppi. Pyörätuolia käyttävälle tarjottiin mahdollisuus äänestää syyliin asetettavalla äänestysalustalla, jossa oli kiinteä näkösuoja. Suoja oli kuitenkin niin matala, että seisovalla henkilöllä oli näköyhteys äänestystapahtumaan.

Lisäksi oikeusasiamiehen kansliaan saapui kantelukirjelmä (dnro 1930/4/15), jossa arvosteltiin ennakkoäänestyspaikkaa Kaupungintalolla, Pohjoisesplanadi 11–13, 00099 Helsinki. Kantelun mukaan pyörätuolia käyttävälle äänestäjälle tarjottiin mahdollisuus äänestää suojaamattomalla pöydän kulmalla. Kantelija ei tähän suostunut, vaan äänesti kopissa, jossa vaalilistat oli teipattu niin korkealle, että pyörätuolissa istuva ei niitä nähnyt. Kantelussa todettiin, että samanlainen tilanne oli ollut Itäkeskuksen postin ennakkoäänestyspaikassa.

Edellä todetun johdosta otin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteestani tutkittavaksi, oliko ennakkoäänestyspaikkojen vaalijärjestelyt toteutettu asianmukaisesti.

2

SELVITYS

Helsingin kaupunginhallitus toimitti siltä pyydetyn keskusvaalilautakunnan selvityksen ja oman lausuntonsa.

Kaupunginhallituksen lausunnossa 7.9.2015 § 834 todettiin seuraava:

"Kaupunginhallitus viittaa Helsingin kaupungin keskusvaalilautakunnan selvitykseen ja toteaa, että Helsingissä vaalipäivän äänestyspaikkoja valittaessa on kiinnitetty erityistä huomiota kyseisten paikkojen esteettömyyteen ja otettu huomioon kaikki selvityksessä mainitut seikat. Mikäli edellä mainitusta huolimatta puutteita esteettömyyden suhteen on ollut, ne pyritään korjaamaan seuraaviin vaaleihin.

Selvitys

Keskusvaalilautakunta toteaa selvityksensä, että Helsingissä on ennakoäänestyspaikkoja ja vaalipäivän äänestyspaikkoja valittaessa kiinnitetty huomiota kyseisten paikkojen esteettömyyteen. Helsingissä oli vuoden 2015 eduskuntavaaleissa 35 ennakoäänestyspaikkaa ja 163 vaalipäivän äänestyspaikkaa. Ennakoäänestyspaikat on pyritty sijoittamaan sellaisiin paikkoihin, joissa ihmiset muutoinkin luontevasti liikkuvat. Tämän lisäksi on pyritty huomioimaan paikkojen sijoittelu koko kaupungin alueella, jotta ennakoäänestyspaikkojen verkostosta tulee riittävän kattava ja eri äänestäjäryhmiä tasapuolisesti kohteleva. Huomiota on kiinnitetty myös paikkojen pysyvyyteen vaaleista toiseen, jotta äänestäjät löytävät ennakoäänestyspaikat helposti. Vaalisalaisuuden ja vaalirauhan säilyttäminen on huomioitu tiloja valittaessa.

Keskusvaalilautakunta on huolehtinut siitä, että ennakoäänestyspaikat ovat esteettömiä ja mahdollisimman hyvin äänestäjien saavutettavissa. On kiinnitetty erityistä huomiota liikuntavammaisten ja muiden liikuntaesteisten mahdollisuuteen äänestää ennakoäänestyspaikoissa.

Helsingissä oli vuoden 2015 eduskuntavaaleissa 35 ennakoäänestyspaikkaa. Näistä 19 oli kaupungin omia ennakoäänestyspaikkoja ja 16 Itella Oyj:n toimipistettä. Ennakoäänestyspaikat on pyritty järjestämään paikkoihin, joissa äänestäjät muutoinkin liikkuvat. Ennakoäänestyspaikat ovat paikoissa, joissa on muutakin toimintaa, paikan varsinaista toimintaa (kirjasto, nuorisotalo, postin toimipisteen toimintaa).

Kruununhaan posti on toiminut ennakoäänestyspaikkana jo kymmenien vuosien ajan. Kruununhaan postin osalta on erikseen ilmoitettu kuulutuksissa ja ilmoituksissa, ettei se ole esteetön. Paikka on pidetty ennakoäänestyspaikkana, koska lähialueen asukkaat ovat käyttäneet äänestyspaikkaa vilkkaasti ja jotta ennakoäänestyspaikkojen sijainti olisi mahdollisimman pysyvä, jotta edistettäisiin äänestäjien tietämistä paikkojen sijainnista. Alueen asukkaat ovat tietoisia paikasta ja portaista ovelta. Lähimmät esteettömät ennakoäänestyspaikat sijaitsevat kaupungintalolla, Hakaniemessä ja pääpostissa. Ennakoäänestyspaikoista tulee keskusvaalilautakunnan toimistoon palautetta, joka pyritään mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon jatkossa paikkoja valittaessa. Tämän paikan osalta palautetta ei ole viime aikoina tullut. Eduskuntavaalien jälkeen on tullut tietoon, että Posti karsii toimipisteverkostoaan ja Kruununhaan posti on mainittu tässä lakkautettavien toimipisteiden joukossa, eikä se näin ollen tule jatkossa toimimaan ennakoäänestyspaikkana.

Pihlajamäen nuorisotalon pihalla on tilaa pysäköintiin ja tarvittaessa ajoneuvon saa pysäköityä lähelle ovea. Nuorisotalossa järjestetään muutakin kuin nuorisotalon toimintaa, jolloin myös liikuntaesteiset ovat käyttäneet tilaa, tilaan on tultu rollaattoria ja pyörätuolia käyttäen. Myös ennakoäänestyksessä on käynyt henkilöitä pyörätuolia tai muita apuvälineitä käyttäen, eikä heiltä ole tullut palautetta kulkuvaikeuksista. Myöskään keskusvaalilautakunnan tietoon ei ole tullut ilmoituksia kulkuvaikeuksista tilaan. Ennakoäänestystoimitsijat on ohjeistettu avustamaan äänestäjiä myös äänestystilaan kulun osalta, tarvittaessa myös rakennuksen ulkopuolelta.

Vaalisalaisuuden toteutumisen osalta keskusvaalilautakunta toteaa, että oikeusministeriön vaaliohjeen mukaan pyörätuolia käyttäviä varten tulee äänestys- ja ennakoäänestyspaikoissa olla sellainen äänestyskoppi, johon pyörätuoli mahtuu tai irrallinen kirjoitusalausta varustettuna suojuksella, jonka turvin äänestäjä voi muiden katseilta suojattuna täyttää äänestyslippunsa. Lisäksi eduskunnan oikeusasiamies on kantelun johdosta antamassaan ratkaisussa 6.5.2004 todennut, että kaupungin keskusvaalilautakunnan olisi tullut huolehtia, että ennakoäänestyspaikka olisi ollut asianmukaisesti varustettu pyörätuolia käyttävää henkilöä varten. Ratkaisussa todettiin, että liikuntarajoitteisten vaalisalaisuuden varmistaminen esimerkiksi soveltuvilla kirjoitusalaustalla tai näkösuojalla on perustuslain 6 §:ssä turvattu yhdenvertaisen kohtelun sekä perustuslain 14 §:ssä tarkoitettun osallistumisoikeuden aineellista turvaamista.

Keskusvaalilautakunta on toimittanut kaikille Helsingin äänestys- ja ennakoäänestyspaikoille irralliset, tukevat kirjoitusalaustat, joihin on asennettu kiinteästi näkösuojat. Tämä järjestely on vastaava kuin oikeusministeriön ohjeessa (Vaaliohje 4. sivu 16) olevassa kuvassa on. Lisäksi kaikkiin äänestyskoppeihin on toimitettu suurennuslasit ja kaikilla Helsingin ennakoäänestyspaikoilla oli esillä kaikkien vaalipiirien ehdokaslistojen yhdistelmät.

Keskusvaalilautakunta on ohjeistanut vaalilain 17 §:ssä mainitut vaalitoimitsijat huolehtimaan, että ennakoäänestyksessä toteutuu vaalisalaisuus ja säilyy vaalirauha. Vaalitoimitsijat on ohjeistettu erityisesti huolehtimaan, että vaalikoppiin tai äänestyksen tapahtuessa vaalikopin ulkopuolella kirjoitusalaustalla ja

näkösuojan takana kukaan ei voi nähdä äänestystä. Myös Pihlajamäen nuorisotalon ja kaupungintalon ennakkoäänestyspaikoissa on huolehdittu edellä mainituin tavoin vaalisalaisuuden toteutumisesta. Äänestystapahtuman yhteydessä ei kukaan saa (äänestäjän pyytämää vaaliavustajaa lukuun ottamatta) olla niin lähellä äänestäjää, että on riski vaalisalaisuuden rikkoutumisesta.

Äänestys- ja ennakkoäänestyspaikat on pyritty valitsemaan siten, että tila on sellainen, jossa vaalisalaisuus ja -rauha säilyvät. Tilan tulee olla riittävän tilava, jotta äänestys voidaan toimittaa sujuvasti ja luotettavasti. Mikäli ennakkoäänestystila on sijoitettu sellaiseen tilaan, jossa on myös muuta toimintaa, on huolehdittu siitä, että muu toiminta ei mitenkään häiritse äänestystä. On pyritty varaamaan oma huone tai vastaava tila, joka selvästi erotetaan omaksi tilaksi äänestystä varten. Ennakkoäänestyspaikaksi käytettävän tilan koko vaihtelee, Pihlajamäen nuorisotalolla parhaiten äänestyspaikaksi käytettävissä oleva tila on melko pieni mutta ongelmia äänestyksen osalta niin vaalisalaisuuden kuin -rauhankaan osalta ei ole ollut. Ennakkoäänestyspaikoissa on ennakkoäänestysaikana myös muuta, paikan varsinaista toimintaa eikä muita ilmoituksia ja opasteita ole aina mahdollista poistaa vaalien ajaksi. Vaalien opasteita on kuitenkin pyritty sijoittamaan ja tarvittaessa lisäämään vaalien aikana äänestämisen helpottamiseksi ja ennakkoäänestyspaikan löytämiseksi.

Yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja määrättäessä on kiinnitetty huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- on huolehdittu siitä, että yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja on kaupungissa riittävästi suhteessa kaupungin äänioikeutettujen määrään, jotta ennakkoon äänestäminen olisi äänestäjälle mahdollisimman vaivatonta ja vähän aikaa vievää,
- on huolehdittu siitä, että ennakkoäänestyspaikat on sijoitettu sellaisiin paikkoihin, joihin äänestäjien on helppo tulla ja joihin he vaivattomasti osaavat. Paikat on pyritty sijoittamaan paikkoihin, missä äänestäjien muutoinkin tiedetään liikkuvan,
- on huolehdittu siitä, että ennakkoäänestyspaikka on aatteellisilta ja taloudellisilta kytkennöiltään mahdollisimman puolueeton, jotta mahdollisimman monet äänestäjät tulevat sinne mielellään,
- on kiinnitetty erityistä huomiota liikuntavammaisten ja muiden liikuntaesteisten ennakkoäänestysmahdollisuuksiin,
- on mahdollisuuksien mukaan pyritty varaamaan vammaisten käyttämille kulkuvälineille pysäköintitilaa ennakkoäänestyspaikan välittömässä läheisyydessä ja järjestetty heidän avustamisensa äänestyspaikan ulko- ja sisäpuolella,
- on pyritty varmistamaan, että kulku onnistuu myös rollaattoria tai sähkökäyttöistä pyörätuolia käyttävä pääsee esteettä äänestystilaan,
- on varattu pyörätuolia käyttäviä varten oikeusministeriön ohjeiden mukainen irrallinen kirjoituslupa varustettuna suojuksella, jonka turvin äänestäjä voi muiden näkemättä täyttää äänestyslippunsa,
- on pyritty varmistamaan, että ennakkoäänestyspaikka on sekä tiloiltaan että sijainniltaan sovitava tarkoitukseensa myös järjestyksenpidon kannalta,
- on pyritty huolehtimaan siitä, että vaalirauha ja -salaisuus säilyy ennakkoäänestyksessä,
- on pyritty varmistamaan, että ennakkoäänestystila on riittävän suuri, jotta äänestys voidaan toimittaa sujuvasti ja luotettavasti eli äänestäjän vaalisalaisuus, vaalivapaus ja vaalirauha turvaten,
- on pyritty varmistamaan, että tilaan voidaan sijoittaa tarpeellinen määrä pisteitä, joissa tarkastetaan äänestäjän henkilöllisyys, annetaan äänestyslippu ja otetaan äänestys vastaan,
- on pyritty varmistamaan, että tila on siten mitoitettu ja järjestetty, että ruuhkaa ja jonoa syntyy mahdollisimman vähän,
- on pyritty pitämään ennakkoäänestyspaikat mahdollisimman samoina vaaleista toiseen, jotta äänestäjät tietäisivät missä äänestyspaikka on,
- on koulutettu vaalitoimitsijat opastamaan, avustamaan ja kiinnittämään erityistä huomiota liikuntarajoitteisten äänestäjien auttamiseen,
- on sijoitettu opasteita ennakkoäänestyspaikoille mm. rakennuksen oveen, sisäpuolelle ja läheisyyteen. Lisäksi on asetettu opasteita sopiviin paikkoihin ennakkoäänestyspaikan ympäristössä,
- on ohjeistettu vaalitoimitsijat laittamaan kaikkien saataville ja nähtäväksi Helsingin ja muiden vaalipiirien ehdokaslistojen yhdistelmät esimerkiksi erilliselle pöydälle,
- on tiedotettu kaupungin alueella olevista yleisistä ennakkoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista sekä tilojen mahdollisista kulkuesteistä.”

3 RATKAISU

Oikeusasiamiehen kanslian tarkastuspöytäkirjassa todettiin Kruununhaan postin osalta muun ohella seuraavaa:

”Kruununhaan posti on kivijalkaliike, johon oli kaksi korkeaa porrasta. Pyörätuolia käyttävän henkilön on täysin mahdotonta päästä omatoimisesti tiloihin äänestämään. Käytännössä portaat ja kapea ovi estävät tai ainakin huomattavasti vaikeuttavat myös muiden apuvälineitä käyttävien ja lastenvaunujen kanssa kulkevien pääsyn tiloihin. Vaalitoimitsijoilta kysyttiin, oliko heillä varattuna luiskaa tai muuta järjestelyä, jonka avulla myös

pyörätuolia käyttävä henkilö voisi käydä äänestämässä. Postin takaovi oli varustettu erillisellä luiskalla, mutta se oli tarkoitettu vain rullakoita varten ja luiskan kulma oli niin jyrkkä (45 astetta), ettei sen avulla ollut mahdollista päästä tiloihin pyörätuolilla.

Helsingin keskusvaalilautakunnan selvityksen mukaan Kruununhaan posti on toiminut ennakoäänestyspaikkana jo kymmenien vuosien ajan. Sen osalta on erikseen ilmoitettu kuulutuksissa ja ilmoituksissa, ettei se ole esteetön. Alueen asukkaat ovat olleet tietoisia paikasta ja portaista ovelta. Lähimmät esteettömät ennakoäänestyspaikat sijaitsevat kaupungintalolla, Hakaniemessä ja pääpostissa. Eduskuntavaalien jälkeen on tullut tietoon, että Posti karsii toimipisteverkostoaan ja Kruununhaan posti kuuluu lakkautettavien toimipisteiden joukkoon eikä sen näin ollen tule jatkossa toimimaan ennakoäänestyspaikkana.

Oikeusasiamiehen kanslian virkamiehet olivat valinneet ennalta ilmoittamattoman ennakoäänestyspaikkojen satunnaiset tarkastuskohteet oikeusministeriön ylläpitämän vaalit.fi -verkkosivustolla julkaistun ”Ennakoäänestyspaikat Suomessa” luettelon perusteella. Tässä luettelossa Kruununhaan postin, kuten ei myöskään minkään muun Helsingin ennakoäänestyspaikan kohdalla, ole ilmoitusta siitä, että ennakoäänestyspaikka ei ole esteetön. Tämä tieto ei ilmennyt myöskään Helsingin kaupunginhallituksen päätöspöytäkirjasta 1.12.2014 § 1262 ”Yleiset ennakoäänestyspaikat Helsingissä vuoden 2015 eduskuntavaaleissa”.

Pihlajamäen nuorisotalon ennakoäänestyspaikasta todettiin tarkastuspöytäkirjassa muun ohella seuraavaa:

”Pihlajamäen nuorisotalon välittömässä läheisyydessä ei ollut varattua invapysäköintitilaa, mutta talon pihalla oli tilaa pysäköintiin. Opasteet ulkona olivat hieman epäselvät ja ulko-ovessa oli muita julisteita, minkä vuoksi ennakoäänestyksen tiedotusjuliste ei erottunut selkeästi.

Ulko-oven edessä oli kapea tasanne, johon oli noin kuuden senttimetrin kynnys. Ulko-ovelle oli noin seitsemän senttimetriä korkea kynnys. Lisäksi ulko-ovi oli raskas avata. Tuulikaappi oli ahdas ja sen matto oli hankala pyörätuolia käyttävälle. Myös kynnys vaalitalaan oli yli kaksi senttimetriä korkea. Edellä mainitut esteet estävät useiden pyörätuolia ja muita apuvälineitä käyttävien pääsyn tiloihin.

--

Erillisessä vaalitalassa oli yksi äänestyskoppi ja kaksi vaalitoimitsijaa. Pyörätuolia käyttävälle äänestäjälle tarjottiin keskusvaalilautakunnan toimittama syliin asetettava kirjoitusala, jossa oli kiinteä näkösuoja. Näkösuoja oli kuitenkin niin matala, että seisovalla henkilöllä oli näköyhteys äänestystapahtumaan. Tilassa oli muiden vaalipiirin ehdokaslista ja äänestyskopissa oli suurennuslasi heikkonäköisiä varten. Pyörätuolia käyttäville oli äänestystilassa tehty erityisjärjestelyjä siirtämällä äänestyskoppia ja tekemällä tilaa äänestämistä varten.”

Oikeusministeriön julkaisun ”Eduskuntavaalit 2015 Vaaliohjeet, Kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät” sivuilla 26–27 on todettu, että pyörätuolia käyttäviä varten tulee jokaisessa äänestyspaikassa olla erillinen äänestyskoppi, jonne pyörätuoli mahtuu tai irrallinen kirjoitusala varustettuna suojuksella, jonka turvin äänestäjä voi muiden katseilta suojattuna täyttää äänestyslippuna. Ohjeen kuvaesimerkissä kirjoitusala suojuksineen on asetettu tukevasti pöydälle. Ohjeessa on viitattu keskusvaalilautakunnan selvityksessä mainittuun eduskunnan oikeusasiamiehen päätökseen 6.5.2004. Lisäksi ohjeessa viitattu apulaisoikeusasiamies Maija Saksinin päätökseen 19.11.2014, jossa hän totesi seuraavan:

”Käytettävissä olevan selvityksen perusteella kantelijat joutuivat äänestämään ennakkoon marketin aulatilassa siten, että heidän syliinsä asetettiin irrallinen kirjoitusala, jota kannatteli vaalivirkailija. Kantelun mukaan virkailijalla oli suora näköyhteys äänestystapahtumaan. Keskusvaalilautakunta ei selvityksessään kiistänyt tätä. Keskusvaalilautakunnan selvityksessä myönnetään, ettei aulatilassa ollut riittävää väljyyttä asianmukaisen esteettömän ennakoäänestyspaikan sijoittamista varten. Keskusvaalilautakunta ei siten ollut huolehtinut siitä, että kysymyksessä olleessa ennakoäänestyspaikassa äänestystilat ja – järjestelyt olisivat tosiasiallisesti olleet sellaiset, että ne olisivat täyttäneet esteettömyyden vaatimuksen. Tämän laiminlyönnin seurauksena kantelijoiden vaalisalaisuutta loukattiin eikä äänestys ei siten tapahtunut heidän kohdallaan sujuvasti eikä luotettavasti.

Apulaisoikeusasiamies viitasi oikeusministeriön vaaliohjeeseen, jossa on edellytetty esteettömyydestä huolehtimista. ETYJ:n vaaliarviointivaltuuskunnan raportissa on kiinnitetty huomiota siihen, etteivät kaikki kunnat ole panneet täytäntöön tätä vaatimusta. Perustuslakivaliokunta on puolestaan vaalisalaisuuden keskeisen merkityksen vuoksi korostanut sitä, että vaalipaikalla tulee ensisijaisesti pyrkiä järjestämään äänestyskoppiin pääsy mahdollisimman esteettömäksi. Muualla kuin äänestyskopissa äänestäminen tulee järjestää sellaiseksi, että äänestäjällä ei ole aihetta pelätä vaalisalaisuuden rikkoutumista. Valiokunnan mukaan asiasta päättäminen kuuluu vaalilautakunnalle.

Näillä perusteilla apulaisoikeusasiamies katsoi, että keskusvaalilautakunta laiminlöi sille lain mukaan kuuluvat velvollisuudet huolehtia asianmukaisen esteettömän äänestystilan järjestämisestä ja vaalisalaisuuden säilymisestä äänestyspaikalla. Hänen mukaansa kysymyksessä oli perustuslaissa turvatus yhdenvertaisen kohtelun ja osallistumisoikeuden aineellisen turvaamisen lainvastainen laiminlyönti.”

Tarkastushavaintojen ja apulaisoikeusasiamiehen ratkaisun perusteella totean, että äänestäjän syliin asetettava irrallinen kirjoitusalue ei turvaa vaalisalaisuuden säilymistä. Jos äänestäjä tarvitsee kirjoitusalueen kannattamiseen vaalivirkailijan apua, näkösuojan mataluuden vuoksi virkailijalla on suora näköyhteys äänestystapahtumaan. Käsitakseni mukaan tällainen irrallinen syliin asetettava kirjoitusalue ei siten täytä vaalisalaisuuteen kuuluvaa keskeistä vaatimusta siitä, että äänestäjä voi muiden katseilta suojattuna täyttää äänestyslippunsa.

Samalla tarkastuksella havaittiin, että Vantaalla Tikkurilan äänestyspaikka oli varustettu kaksipaikkaisella äänestyskopilla, jossa erityisellä invalidipaikalla turvataan äänestysalaisuuden säilyminen. Myös Espoossa Soukan palvelutalossa oli erillinen äänestyskoppi pyörätuolia käyttäville asiakkaille. Tällainen erillinen äänestystila poistaa myös kantelussa kuvatun ongelman. Kantelun mukaan pyörätuolissa istuva äänestäjä ei voi nähdä tavallisessa äänestyskopissa hänelle liian ylös sijoitettuja ehdokaslistoja.

Helsingin kaupunginhallituksen lausunnon mukaan, mikäli äänestyspaikoissa on puutteita esteettömyyden suhteen, ne pyritään korjaamaan seuraaviin vaaleihin mennessä. Tämän vuoksi saatan edellä toteamani puutteet Kruununhaan ennakoäänestyspaikan tiedottamisesta ja irrallisten syliin asetettavien kirjoitusalueiden käytöstä aiheutuvan vaalisalaisuuden rikkoutumisen vaaran Helsingin kaupunginhallituksen tietoon. Kiinnitän kaupunginhallituksen huomiota myös tarkastuspöytäkirjassa todettuihin kynnysten ja muiden varusteiden aiheuttamiin ongelmiin äänestystilojen saavutettavuudelle.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä toteamani käsitykset ennakoäänestystilojen puutteista Helsingin kaupunginhallituksen ja keskusvaalilautakunnan tietoon lähettämällä niille jäljennöksen tästä päätöksestäni. Lähetän tämän ratkaisuni tiedoksi myös oikeusministeriölle.